

Asia: VN/29418/2023

Hallituksen esitysluonnos sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Muuta järjestöä

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta lasten ja nuorten mielenterveyden varhaisen vaiheen tuen ja hoidon saatavuuden parantamisesta perustason palveluissa?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan ja/tai lisäksi seuraavia toimia [SAMOK kiittää terapiatakuun kokonaisuuden käynnistämisestä, sillä se on yksi tärkeä osa varhaisen vaiheen tukea ja mielenterveyden häiriöiden ennaltaehkäisyä. Mallin tulisi kuitenkin mielestämme kattaa koskemaan nuoria nuorisolain (1285/2016, 3§) mukaan, eikä nykyisen esityksen mukaisesti ainoastaan alle 23-vuotiaita. Ikärajoituksen vuoksi mallin kokonaisuusyöty niin yksilölle, yhteiskunnalle ja valtion taloudelle ei toteudu, sillä hoidon tarvetta nähdään paljon myös nuorilla, jotka ovat yli 23-vuotiaita. Joka kolmas korkeakouluopiskelija kärsii ahdistuksen tai masennuksen oireista (KOTT2021) ja ehdotetun mallin seurauksena kolme neljäsosaa korkeakouluopiskelijoista ei pääsisi terapiatakuun piiriin. YTHS:n seurantojen mukaan voidaan myös todeta, että opiskelijoiden suurin avun tarve on opintojen alussa ja lopussa, jolloin esitetty malli ei tue opiskelijoiden valmistumista ja työelämään siirtymistä. Tämän takia SAMOK näkee tärkeänä, että korkeakouluopiskelijat olisivat oikeutettuja terapiatakuun alaisiin palveluihin opiskeluterveydenhuollon kautta. Tämä voitaisiin toteuttaa tehokkaimmin muuttamalla lakia korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta (695/2029) ja suomalla tarvittavat resurssit palveluiden tuottamiseen.]

3. Onko sääntely takuun piiriin kuuluvista psykososiaalisista interventioista terveydenhuoltolain 53 §:n ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla [SAMOK näkee, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltolakiin (695/2019) tulisi säätää muutos, joka mahdollistaisi terapiatakuun mukaisen hoitopääsyn kaikilta korkeakouluopiskelijoilta. Tämän lisäksi terveydenhuoltolakiin (1326/2010) tulisi säätää muutos, jonka mukaan kaikki alle 29-vuotiaat nuoret olisivat oikeutettuja hoitoon terapiatakuun mukaisesti. Tosiasiallisten palveluiden määrittely tulisi myös täsmentää, jotta lapset ja nuoret saisivat valtakunnallisesti yhdenvertaisia palveluita, eikä hoitomuodot olisi riippuvaisia asuinpaikkakunnasta tai opiskelijastatuksesta.]

4. Onko takuun piiriin kuuluvan psykososiaalisen hoidon aloittamisen enimmäisajan määrittely terveydenhuoltolain 53 §:ssä ja opiskeluterveydenhuoltolain 10 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöstä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Kuten jo aikaisemmin on nostettu tässä lausunnossa, tulisi opiskeluterveydenhuoltolain kohdalla sisällyttää kaikki korkeakouluopiskelijat terapiatakuun piiriin ja terveydenhuoltolain kirjauksissa tulisi kaikki alle 29-vuotiaat olla terapiatakuun piirissä.]

5. Onko takuun piiriin kuuluvan mielenterveystyön palveluna annettavan psykososiaalisen tuen ja psykososiaalisten työmenetelmien määrittely sosiaalihuoltolain 25 a §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [SAMOK näkee, että myös sosiaalihuoltolaissa tulisi tehdä muutos koskien ikärajausta ja sisällyttää kaikki alle 29-vuotiaat terapiatakuun piiriin myös sosiaalihuollon palveluissa.]

6. Onko takuun piiriin kuuluvaa mielenterveystyön palvelua koskevan päätöksen toimeenpanon sääntely sosiaalihuoltolain 45 §:ssä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan sitä olisi muokattava seuraavalla tavalla [Kuten lausunnossa on aikaisemmin tuotu esiin, SAMOK esittää muutosta joka sisällyttää kaikki alle 29-vuotiaat esitettyjen palveluiden piiriin.]

7. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä terveydenhuollon menetelmien osalta?

Ei

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

SAMOK näkee, että YTHS:n palveluiden valtakunnallisuus tulee huomioida hyvinvointialueiden yhteistyössä. On ensiarvoisen tärkeää, että nuoret eivät joudu eriarvoiseen asemaan hoidon suhteen, riippuen heidän asuinpaikkakunnastaan tai opiskelijastatuksesta. Siksi näemme, että yhteistyössä on otettava huomioon se, kuinka varmistamme samantasoista hoitoa ja palvelutarjontaa kaikille terapiatakuun piirissä oleville.

8. Onko esitetty 2 a §:n sääntely valtioneuvoston asetukseen hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta riittävä sosiaalihuollon menetelmien osalta?

En osaa sanoa

Perustelut ja mahdolliset kehittämissuhteet

SAMOKilla ei ole lausuttavaa tässä kohdassa.

9. Miten lasten ja nuorten terapiatakuun enimmäisaikojen toteutumisen seuranta olisi tiedonhallinnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista toteuttaa?

SAMOK kannattaa esityksen mukaista raportointia.

10. Millaista kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Terapiatakuu on yksi askel mielenterveyden haasteiden vähentämiseen ja ennaltaehkäisemiseen, mutta on ensiarvoisen tärkeää, että panostuksia mielenterveyteen tehtäisiin hoidon jokaisella asteella. Mielenterveydelliset haasteet ovat myös luonteeltaan erilaisia, jolloin terapiatakuun sisältyvät palvelut eivät ole kaikille toimivia, eikä niitä voida kaikille suositella. Täten tulee myös jatkaa muiden hoitopolkujen kehittämistä ja niiden saatavuutta on parannettava.

Työ mielenterveydellisten haasteiden vähentämiseen on pitkäjänteinen ja monialainen, joka vaatii resursseja niin hoitoon kuin muihin yhteiskunnan lapsia ja nuoria tukeviin osiin. Tämän takia vaikutusarvioinnin tulokset ja kohderyhmien kuuleminen on oleellinen askel päätöksenteon jokaisella tasolla.

11. Hallituksen keväällä 2024 tekemä päätös perusterveydenhuollon hoitotakuun pidentämisestä 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen tulee kiirettömän hoidon osalta vaikuttamaan ensimmäisen hoitotapahtuman järjestämisen enimmäisaikaan perusterveydenhuollossa. Edellyttäisikö tämä muutos toteutuessaan mielestänne muutoksia terapiatakuusäätelyyn?

Kyllä

Perustelut ja mahdolliset ehdotukset

SAMOK näkee, että hoitotakuun pidentäminen takaisin vuoden 2022 tilaan tulee vaikuttamaan hoitopolkuun kokonaisuudessaan. Jos lapsen tai nuoren hoitopolku ei kulje ainoastaan terapiatakuun sisältyvien palvelujen kautta, vaan tarvitaan esimerkiksi yleislääkärin palveluja tai lähetettä, vaikuttaa se palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. On tärkeää, että eri palveluiden ja hoitojen enimmäisajat eivät vaikuta toisiinsa negatiivisesti, pidentäen lapsen tai nuoren odotusaikaa terapiatakuun alaisten palveluiden ja hoidon saantiin.

12. Muu palaute liittyen hallituksen esitysluonnokseen

SAMOK kiittää mahdollisuudesta saada lausua esitykseen sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön muutoksiksi lasten ja nuorten terapiatakuun toteuttamiseksi.

Näemme, että terapiatakuun edistäminen on hyvä ja tarpeellinen askel mielenterveyden haasteiden vähentämiseen. Aikaisemmin tässä lausunnossa mainitun ikärajan lisäksi tulee myös varmistaa, että hoitopolku ei missään vaiheessa katkea. Terapiatakuuseen sisältyvien hoitojen ja muiden palveluiden välillä on voitava asioida ilman, että nuori kokee saatavuuden ja saavutettavuuden kärsivän. Tämä koskee niin opiskelijaterveydenhuollon ja hyvinvointialueiden yhteistyötä, kuin tarkempia linjauksia siitä minkälainen ja minkä tasoinen hoito tulee taata valtakunnallisesti. Myös eri hoitotasojen nivelvaiheet pitää olla toimivia sillä muuten on vaarana, että lapset ja nuoret eivät pääse takaisin sille hoitopolulle joka olisi heille tarkoituksenmukaisin.

SAMOK näkee myös, että terveydenhuollon ammattilaisten tulee saada tarpeeksi tukea malliin siirtymiseen ja osaamisen kehittämiseen, jotta terapiatakuun mukaista hoitoa voidaan tarjota. Tämä vaatisi oman osaamisohjelman joka toteutettaisiin palveluita järjestäville toimijoille ja tälle tulisi

saada tarpeellinen rahoitus. Myös muita tapoja tukea ammattilaisten riittävyyttä ja osaamista tulee toteuttaa.

Ståhle Julia
SAMOK ry